

**Програмно-методичне
забезпечення формування
ігрової діяльності та
фізкультурно-оздоровчого
виховання дітей
дошкільного віку з порушеннями
інтелектуального розвитку**

Ірина Гладченко

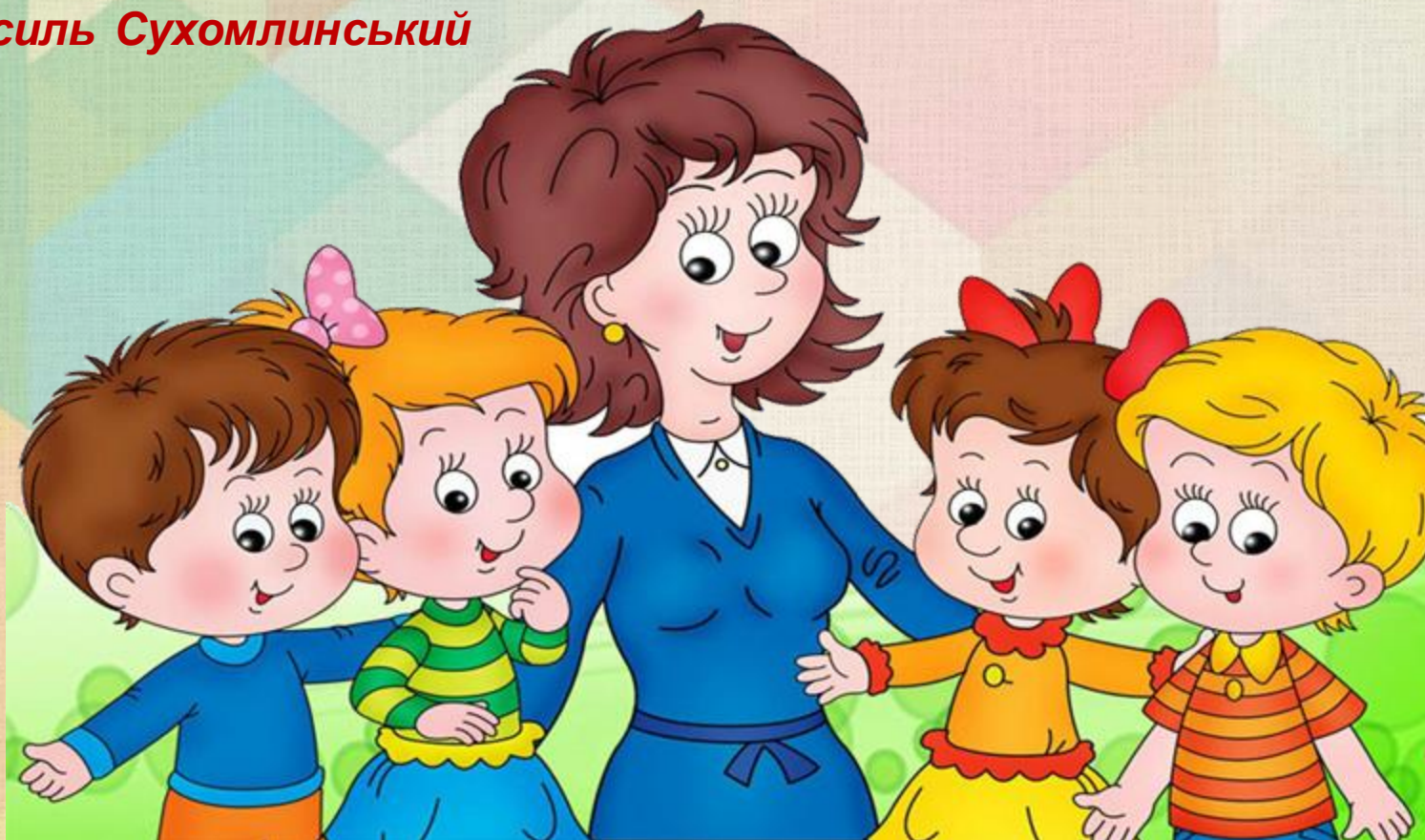
канд. пед. наук.,
с.н.с. відділу освіти дітей
з порушеннями
інтелектуального розвитку
ІСПП імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

Гра - це величезне світле вікно,
через яке в духовний світ дитини
вливається цілющий потік уявлень,
понять про навколишній світ.
Гра - це іскра, яка запалює
вогник допитливості та цікавості.

Василь Сухомлинський

Гра

✓ Особлива форма засвоєння дитиною навколишньої дійсності шляхом моделювання та інтерпретації взаємодії між людьми

✓ Основний, провідний вид дитячої діяльності, який багатогранно впливає на психічний розвиток дитини

✓ Засіб розвитку мислення, пам'яті, уваги, уяви, мовлення, емоційно-вольової сфери

Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України

Національна Асамблея
інвалідів України
www.naiu.org.ua

Гладченко І.В.

**ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ**

- ПРОГРАМА
- МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
- ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ЗМІСТ

Вступ

1. Програма з ігрової діяльності.....
- 1.1. Пояснювальна записка.....
 - 1-й рік навчання та виховання.....
 - 2-й рік навчання та виховання.....
 - 3-й рік навчання та виховання.....
 - 4-й рік навчання та виховання.....
2. Методичні рекомендації з формування ігрової діяльності у розумово відсталих дітей дошкільного віку.....
 - 2.1. Значення ігрової діяльності в дошкільному віці.....
 - 2.2. Особливості формування ігрової діяльності у розумово відсталих дітей дошкільного віку та спрямованість корекційно-розвивальної роботи.....
 - 2.3. Організація корекційно-розвивальної та виховної роботи з формування ігрової діяльності у розумово відсталих дітей дошкільного віку.....
 - 2.3.1. Умови розвитку ігрової діяльності.....
 - 2.3.2. Облаштування ігрового куточка в груповій кімнаті.....
 - 2.4. Шляхи підвищення ефективності корекційно-розвивальної та виховної роботи з формування ігрової діяльності у розумово відсталих дітей дошкільного віку.....
 - 2.4.1. Визначення стану розвитку ігрової діяльності.....
 - 2.4.2. Основні методи та прийоми формування творчої гри.....
 - 2.4.3. Формування навичок ігрової діяльності під час ігор з правилами.....
 - 2.4.4. Настільні ігри-посібники
3. Дидактичні матеріали з формування ігрової діяльності у розумово відсталих дітей дошкільного віку.....
 - 3.1. Орієнтовний перелік ігор за роками навчання.....
 - 3.2. Варіативні ігри та ігри-заняття.....
 - 3.3. Наочний матеріал з формування ігрової діяльності.....
- Список використаної літератури.....

Структура програми з формування ігрової діяльності (зразок)

1-й рік навчання та виховання
(___ годин, ___ години на тиждень)

№ з/п	К-ть год.	Зміст навчання та виховання	Орієнтовні показники розвитку	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Розділ I. Творчі ігри		
		<i>Сюжетно-відображувальні ігри</i>		
		Іграшки та предмети найближчого оточення. Безпечне використання та способи дії з ними відповідно до їх призначення	<i>Вихованець:</i> - має уявлення про іграшки та предмети найближчого оточення, - вміє на прохання дорослого, показувати, називати та знаходити знайому іграшку;	Формування уявлення про іграшки та предмети найближчого оточення. Формування наочно-образного мислення та зв'язного мовлення на основі формування знань про іграшки, предмети та дії з ними. Формування інтересу до предметно-ігрових дій.

**** Ключовою позицією оновлення змісту спеціальної дошкільної освіти є створення умов для системного розвитку можливостей розумово відсталої дитини з метою збагачення її соціального досвіду**

Процесуальні
(відображувальні)

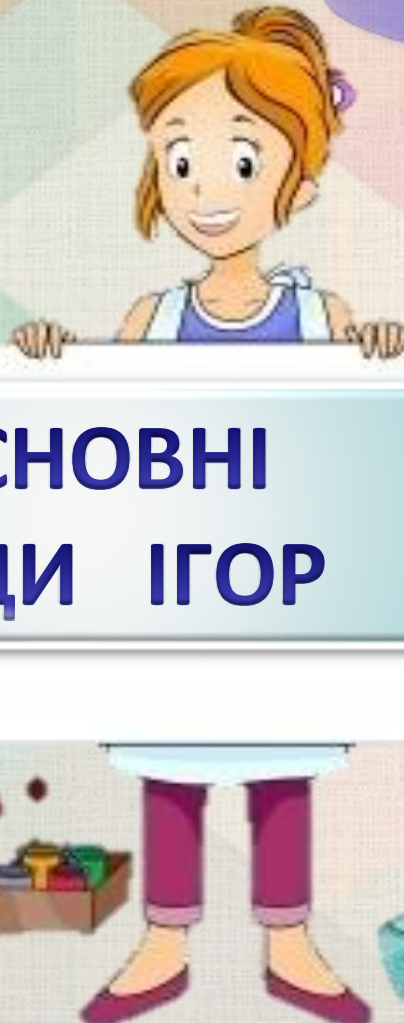
Українські народні (хороводні)
ігри-потішки

Дидактичні

Конструктивно-будівельні

Сюжетно-рольові

Ігри-експериментування

ОСНОВНІ ВИДИ ІГОР

Театралізовані

Рухливі

КЛАСИФІКАЦІЯ ІГОР ДЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Класи ігор	Типи ігор	Види ігор	Адресований вік					
			1	2	3	4	5	6
Ігри за ініціативи дитини	Ігри-експериментування	Ігри з природними об'єктами				+	+	+
		Ігри з тваринами та людьми					+	+
		Ігри-спілкування з людьми (комунікативні)	+	+	+	+	+	+
		Ігри з іграшками та предметами для експериментування (зокрема комп'ютерні)	+	+	+	+	+	+
	Сюжетні самодіяльні ігри	Сюжетно-відображувальні ігри		+	+			
		Сюжетно-рольові ігри			+	+	+	+
		Театралізовані ігри					+	+
		Режисерські ігри				+	+	+
Ігри за ініціативи дорослого	Ігри, що навчають	Навчально-предметні дидактичні ігри	+	+	+	+	+	+
		Сюжетно-дидактичні ігри		+	+	+	+	+
		Рухливі ігри		+	+	+	+	+
		Музичні ігри		+	+	+	+	+
	Дозвіллеві ігри	Інтелектуальні ігри					+	+
		Ігри-забавлянки		+	+	+	+	+
		Ігри-розваги				+	+	+
		Театральні ігри					+	+
		Святково-карнавальні ігри			+	+	+	+
		Комп'ютерні ігри				+	+	+
Ігри народні, етнічного походження	Обрядові ігри	Сімейні (родинні) ігри			+	+	+	+
		Сезонні ігри			+	+	+	+
	Тренінгові ігри	Інтелектуальні ігри					+	+
		Сенсо-моторні ігри	+	+	+	+	+	+
		Адаптивні ігри			+	+	+	+
	Дозвіллеві ігри	Ігри-забавлянки	+	+	+	+	+	+
		Ігри-розваги			+	+	+	+
Тихі ігри		+	+	+	+	+	+	

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА

(сюжетно-рольова гра)

ГРА - форма діяльності в умовних ситуаціях, що спрямована на відтворення та засвоєння суспільного досвіду

Структура ігрової діяльності

Сюжет - події, довідля, що відображені у грі

Зміст - те, що дитина виокремлює як ключовий момент діяльності дорослих (дії, взаємовідносини)

Роль - обов'язки та реалізація прав стосовно інших учасників гри

Рольові відносини - відображають ставлення до сюжету та ролі (конкретні ролі персонажів)

Реальні відносини - ставлення до якості та правильності виконання ролі, взаємовідносини дітей як партнерів

Ігровий матеріал - іграшки та предмети для успішного розігрування сюжету та ролей

Основні характерні ознаки ігрової діяльності

Молодший дошкільний вік

- Діти граються поодиноці, не вміють домовлятися, розподіляти ролі, атрибути;
- сюжет гри примітивний, тема обумовлена безпосереднім оточенням;
- домінують зовнішні дії, діти безпосередньо відтворюють дії дорослих, досить рідко застосовують мовленнєві ігрові дії;
- виникнення гри мотивується випадковою іграшкою, порадою дорослого або яскравими нещодавними враженнями;
- поступово діти починають відображувати дії та взаємовідносини, з'являється партнерська гра;
- пізніше відбувається перехід від ігор наодинці до сумісних.

Середній дошкільний вік

- Діти об'єднуються по 2-3 особи на основі інтересу (симпатії) один до одного, цікавої іграшки та спільної гри;
- поступово збагачується тематика ігор, ускладнюється сюжет (відображення відносин людей);
- зникає багаторазове повторення одноманітних дій. Діти починають об'єднувати ігри з різними сюжетами;
- намагаються дотримуватися правил, добирають відповідну ігрову атрибутику. Виникають спроби попереднього планування сюжету.

Старший дошкільний вік

- Гра набуває колективності, заздалегідь планується, розподіляються ролі, підбирається ігровий матеріал;
- у сюжеті відображаються події, ситуації, що виходять за межі особистого досвіду (безпосереднього оточення);
- діти проявляють довольність, намагаються дотримуватися правил;
- збільшується кількість ролей, з'являються улюблені ролі;
- великого значення набуває мовленнєвий супровід, зокрема, від імені рольового персонажу;
- ігрові дії узагальнюються, набувають умовності, з'являються ігри на основі уявної ситуації - діти меншою мірою потребують зовнішньої опори, зразка;
- зароджується режисерська гра (гра наодинці з іграшками за власним сценарієм).

ІГРОВІ ПРИЙОМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

ігри - імпровізації
(давай грати по-іншому)

проблемна ситуація

програвання гри на кшталт
спільного обговорення плану гри

спільне створення сюжету
(словесна гра + сюжетно - рольова)

навчи товариша

вигадування ігор за серією картинок
(мнемотехніка)

поради-нагадування

ігрова комбінаторика
(на основі старої гри придумати нову гру)

парні доручення

модельовання гри

Технологія формування ігрової взаємодії

1-й етап

Збагачення уявлень стосовно відповідної сфери дійсності, яку дитина буде відображати у грі (спостереження, розповіді, бесіди, враження).

Важливо ознайомити дитину з людьми, що її оточують, їх діяльністю, соціальними ролями та відносинами (хто, чому, чим займається).

2-й етап

Організація сюжетно-рольової гри («гра у підготовці до гри»):

- визначення ситуацій соціальної взаємодії людей, послідовності ігрових дій відповідно до теми гри;
- створення предметно-ігрового середовища на основі організації продуктивної та художньої діяльності дітей, співтворчості з педагогом;
- спільна ігрова діяльність вихователя та дітей.

3-й етап

Відносно самостійна (під наглядом дорослого) ігрова діяльність дітей: організація (за допомогою дорослого) сюжетно-рольової гри з партнером.

Ролі дорослого в процесі ігрової взаємодії

Носій ігрових умінь

Партнер по грі

Помічник в процесі організації та
регулюванні гри

Активний спостерігач

Прийоми формування рольової взаємодії

Організація спільної діяльності й співтворчості вихователя та дітей в процесі підготовки до гри: вибір змістового наповнення ігор, моделювання можливих ігрових ситуацій, творчий підхід до створення ігрового сюжету

Організація спільних ігор вихователя та дітей, під час яких відбувається ознайомлення з новим змістом та засвоєння нових ігрових умінь сюжетно-рольової поведінки

Створення умов для стимулювання самостійності, ініціативності та довільності творчої ігрової діяльності дітей

**Педагогічний супровід
сюжетно-рольових ігор**

Від гармонії фізичного розвитку,
здоров'я та праці залежить багатогранність
духовного світу особистості – моральне,
інтелектуальне, емоційне, естетичне
багатство потреб, запитів, інтересів

Василь Сухомлинський

Фізкультурно-оздоровче виховання

педагогічний процес свідомого, цілеспрямованого пізнання та реалізації у фізкультурно-оздоровчій практиці природніх передумов гармонійного вдосконалення фізичного потенціалу дитини

покликане стимулювати позитивні морфо-функціональні зрушення в організмі дитини, формуючи тим самим необхідні рухові координації, фізичні якості та здібності, спрямовані на життєзабезпечення, розвиток і вдосконалення організму

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

ПРОГРАМА

РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

серія **СВІТ НАВКОЛО МЕНЕ**

ВСТУП.....	3
1. ПРОГРАМА З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я.....	5
Пояснювальна записка.....	5
1-й рік навчання та виховання.....	8
2-й рік навчання та виховання.....	21
3-й рік навчання та виховання.....	38
4-й рік навчання та виховання.....	55
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ.....	74
2.1. Основні поняття та принципи фізкультурно-оздоровчого виховання.....	74
2.2. Значення та основні завдання фізкультурно-оздоровчого виховання в дошкільному віці.....	77
2.3. Особливості фізичного розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку та спрямованість корекційно-розвивальної роботи.....	80
2.4. Технологія формування рухових та здоров'язберезувальних навичок у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю.....	82
2.4.1. Організація здоров'язберезувального середовища в умовах дошкільного корекційно-розвивального простору.....	83
2.4.2. Основні методи та прийоми формування рухових та здоров'язберезувальних навичок у розумово відсталих дітей дошкільного віку.....	95
3. ПРАКТИКУМ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ.....	105
3.1. Варіативні ігрові вправи та рухливі ігри.....	105
3.2. Конспекти занять.....	117
3.3. Комплекси ЗРВ.....	127
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	135

Структура програми з фізичного виховання та основ здоров*я (зразок)

1-й рік навчання та виховання
(__ годин, __ години на тиждень)

№ з\п	К-ть годин	Зміст навчання та виховання	Орієнтовні показники розвитку	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
Розділ I. Основні рухи				
1		<p>Ходьба, вправи для рівноваги</p> <p>Ходьба по рівній поверхні. Ходьба в одному напрямі по доріжці, покладеній на підлогу дощці. Ходьба гуртом за вихователем у заданому напрямку. Ходьба в різних напрямках. Ходьба парами, тримаючись за руки. Ходьба поміж предметами. Ходьба по доріжці (завширшки 15 — 20 см). Ходьба по колу, тримаючись за руки.</p>	<p><i>Вихованець:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про різновиди основних рухів (ходьба, біг, стрибки, повзання, лазіння); - за допомогою дорослого ходить в одному напрямі по доріжці та по дощечці; - за підтримки дорослого ходить по похилій дощці у різних напрямках; - тримаючись за руку дорослого піднімається на перекинутий догори дном ящик, самостійно сходиться з нього; 	<p>Формування уявлення про види основних рухів.</p> <p>Формування процесів пізнавальної діяльності шляхом ознайомлення вихованців з новими поняттями.</p> <p>Формування навички ходьби.</p> <p>Розвиток інтересу до фізичних рухів та потреби в руховій активності.</p> <p>Збагачення рухового досвіду.</p> <p>Розвиток кінестетичного сприймання.</p>

Розділ V. Основи здоров'я

		<p>Елементарні правила особистої гігієни. Режим дня. Способи догляду за руками, обличчям, зачіскою, одягом. Використання гребінця. Використання зубної щітки. Шкідливі звички. Правила безпечної для здоров'я поведінки з предметами та іграшками у групі, на вулиці.</p>	<p><i>Вихованець:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про правила особистої гігієни; - під наглядом дорослого мие руки милом та витирає рушником; - за допомогою педагога вмивається та користується зубною щіткою; - за наслідуванням розчісується гребінцем; - має елементарні уявлення про правила безпечної для здоров'я поведінки з предметами та іграшками у групі, на вулиці. 	<p>Розвиток мислення, уваги, моторики. Формування елементарних уявлень про здоров'я, режим дня Збагачення словникового запасу. Виховання охайності, самостійності, відповідальності за власне здоров'я. Розвиток навичок самоконтролю під час виконання правил особистої гігієни.</p>
			<p><i>Вихованець:</i></p>	<p>Формування навичок поведінки за столом під час прийому їжі.</p>
		<p>Правила поведінки за столом під час прийому їжі (поза, охайність, щільне пережовування їжі, ввічливість, подяка персоналу). Корисні продукти. Способи використання ложки, виделки, серветки. Способи звернення за допомогою до дорослого.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про правила поведінки за столом під час споживання їжі; - під контролем дорослого намагається їсти самостійно та охайно, добре пережовувати їжу, тримати ложку та виделку в руці, користуватися серветкою; - намагається супроводжувати дії мовленням. 	<p>Формування комунікативних вмінь під час догляду за власним тілом та під час прийому їжі. Виховання ввічливості, доброзичливості, охайності, поваги до інших. Формування основ здорового способу життя. Виховання самостійності, соціальної активності та творчої діяльності.</p>

Завдання фізкультурно-виховного комплексу

Розвиток фізичних якостей (швидкісних, силових, гнучкості, витривалості та координації)

Формування у вихованців потреби в руховій активності

Накопичення і збагачення рухового досвіду дітей (оволодіння основними рухами)

**Формування
основ
здоров'я**

**Розвиток
основних рухів**

**Прикладні
вправи**

**Основні сфери фізкультурно-
оздоровчого виховання**

**Навчання
рухливим та
спортивним
іграм-розвагам**

**Застосування
загальнорозвивальних
та корегуючих вправ**

ОСНОВНІ РУХИ

Ходьба

Біг

Стрибки

Метання, ловіння, кидання

Повзання та лазіння

Загальнорозвивальні та корегуючі вправи

Для тулуба

Для рук та плечового поясу

Для ніг

Для корекції позотонічних реакцій

Дихальні вправи

Для корекції постави

Для корекції функції ступні

Для розвитку координації рухів

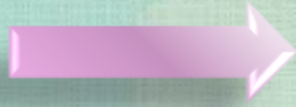
Прикладні вправи

Для дрібної моторики та сумісних дій

Для розвитку цілеспрямованості рухів

Танцювально-ритмічні

Шиккування та перешиковування

**Рухливі та спортивні
ігри-розваги**

Ігри з бігом

Ігри зі стрибками

Ігри з метанням

**Ігри з повзання та
лазінням**

Катання на санчатах

Ходіння на лижах

Пішохідні переходи

**Катання на велосипеді та
самокаті**

Завдання корекційного комплексу з основ здоров'я

**Формування
елементарних
уявлень про
здоров'я, режим
дня**

**Розвиток основних
умінь і навичок
особистої гігієни**

**Ознайомлення зі
способами звернення за
допомогою до дорослого**

**Ознайомлення з
елементарними
правилами безпечної
поведінки в групі, на
вулиці**

Типи фізкультурно-оздоровчих занять

Назва заняття	Основні характеристики та завдання
Навчально-тренувальне	Вирішуються завдання формування рухових умінь та навичок, розвитку фізичних якостей, вдосконалення умінь та навичок.
Сюжетно-фізкультурне	Побудоване на основі сюжету («Зоопарк», «Пожежники» тощо). Вирішуються завдання вдосконалення рухових умінь та навичок, виховання інтересу до фізичних вправ.
Ігрове	Побудоване на основі різноманітних рухливих ігор, ігор-естафет. Вдосконалюються рухові вміння та навички, розвиваються фізичні якості, виховується інтерес до фізичних вправ, рухова самостійність тощо.

Комплексне	Спрямоване на синтез різних видів діяльності. Вирішуються завдання фізичного, психічного, розумового, морального розвитку.
Фізкультурно-пізнавальне	Носить комплексний характер, вирішує завдання, наприклад, еколого-фізичного розвитку дитини, морального та фізичного розвитку, розумового та фізичного розвитку дитини тощо.
Тематично-фізкультурне	Присвячено певному виду спортивних ігор або вправ: катання на санчатах, лижах, елементів гри у футбол тощо. Розучуються нові види спортивних вправ та ігор і закріплюються навички освоєних рухів.
Контрольне	Проводиться у кінці кварталу та спрямоване на кількісну та якісну оцінку рухової підготовленості дітей
Заняття з елементами ритміки, фольклору, хатха-йоги тощо	Стимулює інтерес до систематичних занять фізичними вправами, розвиває рухову самостійність, вдосконалює набуті вміння та навички.

Форми застосування словесних прийомів

Мета: навчання руховим діям

- детальне роз'яснення дітям нових рухів, з обов'язковою опорою на наявні у них життєвий досвід, рівень сприйняття та розвитку мовлення;
- ґрунтовне пояснення, що супроводжує конкретний показ рухів або уточнює окремі його елементи;
- чітка вказівка, що необхідна в процесі відтворення показаного вихователем руху або самостійному виконанні дітьми вправи;
- змістовна бесіда, що попередньо готує дітей до введення нових фізичних вправ та рухливих ігор або в процесі навчання, коли необхідне роз'яснення рухових дій, уточнення сюжету рухової гри тощо;
- запитання до дітей з боку вихователя з метою з'ясування рівня усвідомлення послідовного виконання дій або перевірки наявних уявлень щодо образів сюжетної рухової гри, уточнення правил, ігрових дій тощо., що передують безпосередньому виконанню фізичних вправ.

Застосування мультимедійних засобів

- відеозаписи, що наочно демонструють послідовність певної рухової дії, а також дозволяють переглядати її в будь-який час для кращого сприймання та запам'ятовування (виконувати фізичні вправи має добре знайома дітям людина (дитина));
 - аудіо- та відеозаписи, що створюють фон заняття з фізичного виховання (осінній ліс, вітер у полі тощо);
 - графічний супровід заняття (текст, таблички із словом, що в процесі заняття виникають та змінюються, і таким чином сприяють формуванню комунікативної компетентності);
 - мультфільми (відеофільми, графіка), в яких використовуються піктограми, предметні малюнки з метою розпізнання та диференціації окремих фізичних вправ або їх елементів;
 - мультфільми (відеофільми, фільми, анімація), що розкривають сутність імітаційних вправ (рухи тварин, рослин тощо).

Будьте здорові!

Дякую за увагу!